

ПРОБЛЕМА ЗНАЧУЩОСТІ ОНОВЛЕННЯ ЕЛІТИ В ПОЛІТИЧНІЙ ТА СУСПІЛЬНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

Суспільний та економічний поступ, будь-який злет духовності, кожний феномен культури, науки чи політики зумовлюються передусім елітою. Саме ця діяльна й активна категорія людей забезпечує прогресивний поступ нації. Прагнучи змінити і вдосконалити існуючий світ, такі люди продукують матеріальні, духовні та інтелектуальні цінності, займаються науковою діяльністю, розвивають мистецтво чи йдуть у політику для інтелектуального насичення, збагачення суспільства, розвитку держави. Посідаючи стратегічно важливі позиції в суспільній системі, елітні групи є одним із «локомотивів історії», «фіксаторів соціального порядку». Значущість еліти в умовах нових векторів розвитку суспільств у ХХІ столітті помітно зростає [див. 1].

Особливо підвищується роль еліт під час криз, суспільних трансформацій, тобто тієї рефлексуючої меншості, яка на основі критичного аналізу попередніх структур національної самосвідомості, формулює національну ідею – нові формоутворюючі параметри, котрі виводять національну самосвідомість на новий рівень структурування. Це, по суті, і відбувається в сучасній Україні – країна перебуває у стані формування новітніх вимірів національного життєсвіту та самосвідомості як інноваційних формоутворень та новітніх смислових рівнів соціально-економічної, політичної, етнічно-культурної, конфесійної самоорганізації. За слабкої структурованості суспільства, відсутності усталених масових соціальних верст зі своїми усвідомленими інтересами і усталеною політичною й ідеологічною орієнтацією саме дії елітних груп визначають напрям суспільного розвитку, сприяють формуванню конкретних потреб розвитку держави, її національних пріоритетів.

Історична трагедія українців полягає в тому, що постійно обривався зв'язок елітних поколінь, втрачалась традиція жертвовного служіння своєму народові, коли упродовж століть чужі еліти нав'язували Україні, її регіонам різні принципи і засади організації життя, культуру й традиції. У державі з багатовіковою традицією еліта – це продукт селекції, прошарок суспільства з відповідними традиціями, навичками, навіть, секретами, які, як мудрість, передаються від покоління до покоління [див. 2; 3, с. 274].

Хоч як боляче це усвідомлювати, але проблеми формування національної еліти, становлення провідної верстви для нашої країни нині такі ж животрепетні, як і в минулі часи. За роки незалежності, на жаль, у нас не сформовано власної еліти – «національної аристократії», яка прагнула б стати

провідником суспільної консолідації та духовного відродження України. Вітчизняний істеблішмент уособлює квазіеліту, яка не здатна адекватно відповідати на виклики глобалізованого світу, гідно захищати національні інтереси. Безпорадність соціально-економічної політики, «номенклатурний патріотизм» керівної еліти зробили країну такою слабкою, що вона змушена йти на небезпечні поступки у відносинах з іншими державами. Більше того, економічна ситуація, до якої довів Україну правлячий істеблішмент, поставила перед ним же питання і про збереження своєї влади. Реальною для України є й загроза опинитися на узбіччі світового розвитку [4, с. 14-18].

Не сформовано й усталеного шляху якісного відбору еліти – починаючи від менеджера невеликого підприємства до керівника-новатора загальнодержавного рівня, не визначено способи та джерела її рекрутування. Нинішня ситуація з розподілом владних посад засвідчує живучість корпоративних, бізнесових, родинних зв'язків, які належать до неопатримоніальних елементів і котрі формують на політичному й соціально-економічному Олімпі елітне середовище винятково з власних родичів та знайомих. Демократична система формування політичних чи професійних еліт по-справжньому не діє, та й суспільство до неї не готове. На сьогодні соціальні структури та інститути нашої держави є ще недостатньо зрілими та інтегрованими, щоб послідовно забезпечувати елітогенез.

Незважаючи на певні ідеологічні й політичні розбіжності, представники правлячих еліт остаточно і, схоже, безповоротно оформилися в окрему самовідновлювальну касту, яка контролює основні ресурси країни, виступає від імені народу, представляє в країні інтереси глобальних політичних та економічних інститутів і є відокремленою від інших співвітчизників системою нездоланих переборок, фільтрів і перешкод, їй не вистачає контактів із власним народом. Крім того, вона вже не допускає й свого відлучення від влади. До нинішнього правлячого класу, на жаль, не дійшла та хвиля благородства, солідарності, жертвності, яка піднялась в українському суспільстві після другого Майдану.

Більше того, вітчизняна еліта, демонструючи свою нездатність до успішного націє- й державотворення, нерідко звинувачує у цьому народ : мовляв, він не так голосує і не тих обирає, не правильно поводить і т. ін. Якщо виправданням своєї недолугості та неуспіху у державницькому будівництві висувається «недозрілість нації», то можна ставити діагноз : така еліта не має майбутнього. Вочевидь народу, що здатен вибороти власну незалежність, не потрібна еліта, котра перш за все опікується власними інтересами, ніж загальносуспільними.

Україна не має відповідальної національної еліти, державників,

породистих буржуа. Англійський джентльмен, французький буржуа, американський середній клас – це модель поведінки, принципи, освіта, цінності та ознаки, які чітко зрозуміли суспільству. Сучасній українській еліті бракує усвідомлення того, що ж насправді має бути головним у процесі реформування вітчизняної політичної й соціально-економічної системи. Нинішня еліта нездатна генерувати ідеї розвитку. Не є запереченням і той факт, що своїм корінням вона має переважно село, живе традиціями та інстинктами села, тобто їй притаманна насамперед така риса, як рустикальність. Тому об'єктивно назріла необхідність оновлення правлячої еліти.

Немає чітко визначеного середнього класу, який є в будь-якій демократичній державі. В умовах зубожіння широких верств населення складаються об'єктивні умови для формування не стільки класу середніх власників, який є соціальною базою громадянського суспільства, скільки маргіналів. Загальна культурна деградація торкається не тільки еліт, а й представників інших верств. Значна частина населення переживає найсильнішу фрустрацію, задаючи нові параметри маргінального способу життя. В суспільстві поширюються настрої зневіри, подвійна мораль, апатія і цинізм, втома. Соціальна ситуація буквально травмує й знесилює багатьох людей. Негативізм став домінантою масової свідомості [5; 6, с. 19-31].

Сьогодні з ділових кіл, різних верств суспільства поступово зростає нова політична еліта, її структура складна й постійно змінюється. Вона формується в жорсткій боротьбі між різними, нерідко антагоністично налаштованими прошарками суспільства, їхніми рухами, партіями, блоками. Намагання утвердитися й перемогти в цих хаотичних політичних умовах, жадоба влади й власності живлять серед значної її частини нерозбірливість у засобах (макіавеллізм), залежність від власної й чужої буржуазії. Не відстає «нова ельга» від «старої» й у зловживанні службовим становищем, участю навіть на рівні законодавчої влади в комерційній діяльності, лобізмом тощо. До того ж нинішня еліта вражена ерозією конфліктності й протистояння, тому вона не спроможна об'єднати націю і стати провідною верствою в суспільстві. Схоже, в українському політикумі, зацикленому на перманентну і нещадну боротьбу з опонентами, далеко не всі розуміють, що провести широкомасштабні реформи без внутрішньої консолідації і компромісів буде надзвичайно складно.

У духовно-світоглядному просторі української політичної еліти продовжують домінувати авторитарні преференції. Суть цієї ситуації не змінюється навіть тоді, коли публічно декларуються прихильність до демократичних цінностей. У дійсності йдеться про суто ритуальну риторичку, приписану політичною доцільністю прихильників відповідним пріоритетам. Все це докази того, що нинішня політична еліта (як і чинні можновладці) поки

що не в змозі опанувати енергетику демократії, яка формується «знизу» надрах українського суспільства. У багатьох випадках демокрія сприймається не як влада народу, а як «влада демократів». Це переконали доводять українські майдани, і це наша спільна трагедія. Водночас потрібне розумінням ставитися до причин незрілості наших проповідників, оскільки практично вся історія України, й насамперед ХХ ст., супроводжувалася перманентним знищенням національної еліти як такої [3, с. 274].

Отже, вітчизняна еліта не стала якіснішою, і ті люди, які називають себе елітою, не є нею за характеристиками, що притаманні західним країнам. Звісно, треба усвідомлювати, що ми несемо на собі вантаж постколоніальної держави, еліти наші так само є постколоніальними. Вони не мають суб'єктного мислення і не дивляться на Україну як на суб'єкта геополітики, щоб грати на світових шахівниці на рівних. Ці еліти звертаються до сильніших, не знаходять внутрішніх ресурсів в українській нації. Проблема полягає саме в якості політичних еліт. Причина цього в тому, що блокується політична конкуренція, яка й є джерелом для зростання якісних політичних еліт. В суспільстві достатньо людей, які можуть стати новою політичною елітою, але існує проблема внутрішньої комунікації. Триває маніпулювання думками експертів, ми бачимо на прикладі змін до Конституції, коли рішення прийнято владними експертами лише обслуговують його обґрунтування. Все це демонструє те, що в Україні й досі не вироблено стратегічної політики. Нинішня політична еліта на нашу думку, не здатні заснувати модерну українську державу.

Безперечно, політична система України стала більш демократичною, відкритою за рахунок зростання громадянської активності, відсутності домінуючої партії влади і більшої конкуренції між новими центрами політичного впливу. Події на Євромайдані вселили віру в можливість швидких і невідворотних змін, відкрили перспективи дійсних реформ у напрямку модернізації економіки та створення воістину демократичного врядування. Для цього необхідно було швидко і безкомпромісно провести кардинальні реформи в різних галузях та сферах суспільного життя, використовуючи величезний кредит довіри суспільства і шанс, даний історією вдруге. Проте спроби новачкам, що чинився та продовжує наростати, призвів до напівреформ, псевдозмін, що обернулись суспільним розчаруванням.

В Україні відбувається надзвичайно складний процес повітряного нашої державотворення, одночасного проведення реформ в багатьох сферах суспільного життя у форсованому темпі. При цьому Україна змушена розбудовувати повноцінну незалежну державу зі своєю економікою, мовою, культурою, дипломатією, інформаційним простором в умовах зовнішньої агресії. Процеси державотворення ускладнюються різноманітністю та

країни, історично та геополітично зумовленими відмінностями. Це потребує адекватного розуміння елітою національних особливостей власної країни та усвідомлення необхідності гармонізувати стосунки між народами й етносами, які її населяють. Тому одне із завдань політичної еліти – це сформувати єдиний національний економічний, мовно-інформаційний, культурний, релігійний та інші простори, в яких всі українці різних регіонів за допомогою освіти та просвіти могли усвідомити себе соборною державоцентричною нацією. Для еліти важливо консолідувати різноманітні інтереси і волевиявлення в єдину результуючу волю і тим самим розширити свою соціальну базу. Треба зберігати цілісність, яка може потім перерости у суб'єктність нової політичної еліти.

Характеризуючи сучасний стан українського суспільства, слід пам'ятати, що ми ще не пройшли найбільш складний і відповідальний відрізок розвитку нашої держави. Так, ми відстояли незалежність, Україна відбулася як самостійна держава. Однак сьогодні перед нами постали питання на порядок складніші, ніж ті, які вирішувалися на попередньому етапі становлення держави. Потрібно дати відповідь, чи в змозі ми подолати олігархічний характер розвитку нашої держави, забезпечити її європейський і демократичний вектор, становлення громадянського суспільства. Чи зможемо ми забезпечити конкурентноздатну економіку, що функціонує за принципами інноваційного розвитку, чи зможемо зробити не просто економіку, а соціально ринкову економіку. Не слід забувати, що як поза межами України, так і всередині її є противники української незалежності.

Одна чи з не найбільш загально визнаних, сумнозвісних та небезпечних вад української політичної еліти – це її провінціалізм, зверхність та самолюбство, відсутність єдності, брак таких необхідних в умовах перехідного суспільства толерантності та конструктивізму. Політична й інтелектуальна еліта зобов'язана працювати над тим, щоб уникати радикальних дій та небезпечних для мирного розвитку суспільства сценаріїв. Своєю діяльністю вона має сприяти перетворенню власної країни на інвестиційно привабливу зону, що забезпечувала б сталий інноваційний економічний розвиток.

Сьогодні ми повсякчас бачимо боротьбу владної політичної еліти з так званою «професійною» опозицією, яка наполягає на власній компетентності і незамінності для майбутнього держави. Очевидно, що Україна потребує, за висловом О. Забужко, «притомної», конструктивної опозиції, яка б зуміла реально, а не словами, реалізувати позитивні сценарії розвитку. Не менш важливим є й той факт, що опозиції не вистачає згуртованості, авторитету, плану та реального вкорінення в суспільство. Дуже чітко й безжально оцінює «лідерів нації» Ліна Костенко: «На маскарадї піару ми не бачимо їхніх справжніх облич. Всі вони представлені там як поп-моделі, діджеї суспільної свідомості» [7, с. 404].

Сучасне українське суспільство відчуває гострий дефіцит якості еліти, що дається взнаки як всередині країни, так і у відносинах із зовнішнім цивілізованим світом. На часі – сформувати нову генеративну еліту, яка має протистояти лямпенізації українського суспільства, що нині проникає в усі його прошарки, стаючи серйозною проблемою. Перша й визначальна необхідна зміна полягає в тому, щоб відтворити в Україні національно-патріотичну еліту, яка б ставила на перший план саме ідею служіння своєму народу, оскільки нинішня українська «еліта» – політична й економічна – всі свої думки, інтереси й зусилля спрямовує на тотальне присвоєння матеріальної власності, інформаційного простору, силових структур та інтегрування зі світовим капіталом. Процес елітаризації політичного класу має розглядатися не лише як важливий атрибут державного будівництва, а й як основа політичної модернізації і тому потребує осмисленої загальнодержавної політики. Важливо забезпечити відкритість формування нової політичної еліти, упередити можливість її трансформації у «нову номенклатуру», подолати пріоритетність економізму над гуманітарним мисленням. Зрештою, українська політична еліта має стати складовою європейської еліти, ідентифікувати себе з відповідними цінностями.

Потрібно кардинально змінити й інституційну модель держави. Нинішня модель успадкувала тоталітарну радянську систему і продовжує діяти як радянська машина. Державні інституції сьогодні масово доводять свою неефективність та підмінюються кримінально-корупційними моделями, управлінські якості системи атрофуються, а інтелектуальний потенціал її людського наповнення – невпинно знижується. Еліта має чітко розуміти, що Україна гостро потребує зміцнення державних інституцій, а не тільки їхнього кількісного зростання. Необхідно чітко сформувати основні духовні та матеріальні засади для будівництва сучасних українських інститутів держави, права і громадянського суспільства, виходячи з ризиків і викликів, що постали сьогодні перед Україною.

Правляча верства повинна вирізнитися не тільки зосередженням у своїх руках значних обсягів державно-інформаційної влади і становищем у суспільстві, а й високим професіоналізмом і патріотизмом, шляхетністю і чеснотами, слугувати взірцями високої моральності. Нова еліта повинна стати елітою заслуг (меритократією), елітою відповідальності, а не елітою привілеїв. Як найбільш політично активна й національно свідома верства вона має продукувати суспільно значущі цінності, гідно репрезентувати інтелект, волю, культуру, духовність, традиції, мову, ментальність нації й передати наступним поколінням новаторські збагачений спадок. Задля ушкнення

новітньої української руїни елітарні верстви та прогресивно налаштовані інтелектуали як промоутори нації, повинні бути не тільки ініціаторами соціально-економічних перетворень, а й носіями духовно-креативного, морального потенціалу. Еліті належить надзвичайно велика роль у розв'язанні протиріччя між стихійною трансформацією попереднього етапу українського суспільства і свідомою сучасною його трансформацією й модернізацією.

Сьогодні перед Україною постали як мінімум чотири взаємопов'язані завдання: 1) формування національної ідеї, яка повинна заповнити існуючий світоглядний вакуум і стати способом вирішення екзистенціальних питань існування української нації, основою консолідації українського суспільства, надати йому нових імпульсів самоствердження; 2) формування дієздатної, конструктивної у своїх прагненнях національної еліти. Вона має опиратися насамперед на історичні досягнення і прагнення українського народу, на духовну суверенність нації, її споконвічні ідеали; 3) розвиток і зростання економіки має визначатися креативним потенціалом суспільства і будуватися на системі усталених соціально-комунікаційних зв'язків, на основі створення максимально сприятливих умов самореалізації енергетичних можливостей кожної особистості і нації загалом; 4) здійснення інноваційної модернізації, під якою необхідно розуміти стрибкоподібне технологічне, господарське, соціально-політичне і гуманітарне оновлення українського суспільства і українців на основі моделі випереджаючого, а не наздоганяючого розвитку, на основі проактивної, ініціативної стратегії, а не реактивної практики [8, с. 4; 9, с. 14-17].

Динамічний розвиток сучасного світу, глобалізація усіх сфер суспільного буття і трансформація соціокультурного простору кардинально змінюють базові інфраструктури життя людей. Нині інформаційний ресурс і знання стають провідними в життєвих стратегіях і соціальних практиках як соціальних спільнот, так і соціумів загалом. Значущість інтелектуальних ресурсів зростає і на макро-, і на мезо-, і на мікрорівні соціального простору. Відтак базові риси сучасних суспільств безпосередньо пов'язані зі зміною ролі інтелектуальної праці у всіх сферах життєдіяльності суспільства, актуалізацією знанієвих та інтелектуальних ресурсів у соціальних процесах, виходом на перший план саме інтелектуальної еліти, яка максимально продукує зазначені ресурси і забезпечує інноваційний розвиток суспільства.

На жаль, в сучасному українському суспільстві через низку об'єктивних і суб'єктивних причин чинників негативний полюс сприйняття інтелектуальної еліти в суспільній свідомості домінує над позитивним. Має місце слабе представництво інтелектуальних прошарків у стратифікаційної структури соціуму. Загалом, інтелектуальна еліта не має у своєму розпорядженні достатніх ресурсів і капіталів, необхідних для формування суспільства

інтелекту, забезпечення інноваційного розвитку України. Слід пам'ятати, що ми живемо в часи соціальних мереж і зростаючого штучного інтелекту та запиту на креативність. І ця креативність контрастує зі світом української політики, алгоритми якої були сформовані в 90-ті роки, а ідеї (контент) ще в XVII–XX століттях. Зважаючи, що сучасна епоха вимагає від нас креативного підходу до вирішення соціально-економічних проблем, а не відтворення попереднього соціально-економічного досвіду та знань, прагнення до господарської ефективності нації передбачає, таким чином, формування інноваційної програми соціально-економічного проекту сучасної української нації [див. 10].

Інституційно максимальні можливості для вирішення завдань щодо формування інтелектуальної еліти має система освіти. Вона значно змінилася під впливом нових викликів сучасності і стала одним із чинників радикальних суспільних перетворень. У системі освіти досить яскраво почали виявлятися меритократичні тенденції, що корелюють з аналогічними тенденціями в межах розвитку всього суспільства. Як результат, наразі можемо говорити про комплекс тенденцій у розвитку освіти, які дозволяють їй брати активну участь у процесі формування інтелектуальної еліти суспільства і розвивати інтелектуальний, духовний і моральний потенціал нації. Лише елітна освіта, яка базується насамперед на інноваційних знаннях і наукових відкриттях, може забезпечити перехід України від індустріальної до постіндустріальної інноваційно-креативної економіки. Саме тому ми не можемо дозволити повільну трансформацію вищої школи й відтік інтелекту за кордон.

Найбільш яскравими якостями вітчизняної інтелектуальної еліти є високий рівень інтелектуального капіталу, освіти, культури, інтелігентність, інноваційність, творчий характер мислення, висока результативність професійної діяльності та інші. Її представники найчастіше спираються на професійні і морально-етичні ресурси у своїх соціальних практиках. Разом із тим, у змісті освіти інформаційного світу, що зумовлює надзвичайно вагоме значення науки та інноваційних технологій відносно людини і суспільства, слушно зазначає В. Кремень, спостерігається тенденція відмови від енциклопедизму і рух у бік соціально значущих і практичних знань, які наразі потрібні в реальному житті [11, с. 71]. Важливо також підкреслити особливу актуальність розвитку сучасної освіти у вимірі формування новаторських засад та принципів підготовки майбутніх суб'єктів соціальної діяльності, орієнтованих на розвиток соціально-креативного мислення.

Сучасне українське посткомуністичне, постгеноцидне суспільство однаково потребує як кваліфікованої політичної еліти, здатної насичувати владні структури, забезпечуючи розв'язання стратегічних завдань

національного розвитку, так і справжньої, духовно зрілої інтелігенції. У будь-якому здоровому суспільстві інтелігенція є своєрідною зв'язкою між його прошарками, вона немов би цементує суспільство, надає почуття повноцінності, значущості, стабільності. Спихування інтелігенції на узбіччя, а надто – у глухий кут, обертається політичним безладдям, соціальним хаосом і тотальною деградацією, утратою соціальної раціональності. Брак потреби в інтелігенції розв'язує руки деструктивним силам.

Подальший розвиток і модернізацію України зможуть здійснити тільки самодостатні, особистісно цілісні, принципові та ціннісно-орієнтовані люди, які керуються зрозумілою і простою формулою гармонізації суспільного буття – гідність людини, визнання її прав і свобод, законних інтересів для самовдосконалення і самоорганізації різного рівня співтовариств, суспільства, людства. У цьому ключ до справедливої реалізації принципу суспільного блага в інтересах усіх громадян України. І лише тоді, коли влада навчиться прислуховуватися до цього громадянського суспільства, – лише тоді ми можемо розраховувати на зміни.

Українське суспільство має зробити рішучий крок не тільки в бік демократії, а й у бік класичних еліт через позиції гідності та потреби розкривати свою культурну ідентичність. У цих суспільних порухах, як не прикро констатувати, дуже часто бракує провідництва, яке могло б систематизувати сучасні політичні та культурні ідеї, аби їх зміряти з тими вічними категоріями добра та краси і подати в більш конструктивне річище. Позиція українця як громадянина та інтелектуала після Євромайдану стала виразнішою і дедалі витонченішою. У цій витонченості присутні його великий життєвий досвід і незмірне бажання актуалізувати ті постулати, які виводили з кризових ситуацій інші суспільства в різні історичні епохи.

Сьогодні гостро постала необхідність формування нової генеративної еліти – еліти заслуг (меритократії), еліти відповідальності, спроможної забезпечити ефективне управління країною в умовах стрімких політичних і соціально-економічних змін, вміло регулювати всі аспекти суспільного життя. Формування громадянського суспільства і побудова правової демократичної держави зумовлюють необхідність функціонування політичної еліти як соціально орієнтованого інституту. Має розпочатися реальний процес елітаризації політичного правлячого класу через його оновлення, поповнення насамперед молоддю.

Основними вимогами до процесу сучасного *elitagenesis*, успішної реалізації політичною елітою функцій суб'єкта суспільних трансформацій, якісних змін, є зокрема:

- наявність політичного плюралізму, зміна виборчої системи з метою гарантування рівноправної конкуренції потенційних еліт;
- забезпечення певної рівноваги, компромісу, балансу різних соціальних сил, тобто формування консенсусно-об'єданого типуажу політичної еліти;
- максимальна відкритість еліт на всіх рівнях, постійне поповнення їх професійно підготовленими і функціонально здібними людьми;
- оновлення менталітету політичної еліти, усвідомлення того, що суспільні зміни потребуватимуть серйозного інформаційного супроводу, а також врахування думки народу, інституцій громадянського суспільства;
- наявність постійного демократичного контролю за діяльністю владних структур з боку громадськості, ЗМІ, політичних партій та організацій;
- консолідація різних верств суспільства, гармонізація їхніх соціальних інтересів, досягнення співробітництва і тісної взаємодії всіх сил у суспільстві;
- чітке дотримання законності, демократичних норм і процедур, необхідних і обов'язкових для нормального функціонування правової держави і громадянського суспільства [4, с. 85-86].

Зрозуміло, що еліта, як уже зазначалося, не може формуватися штучно, за командою. Це – процес еволюційний й органічний, який стосується будь-якого суспільства. Суспільство фактично природно відбирає лідерів, авторитетів думки, і від того, наскільки зрілим є це суспільство, залежить і якість еліти. Тому, якщо ми хочемо мати більш якісну еліту в будь-яких сферах, ми повинні говорити вже про рівень самого суспільства. Необхідно формувати політичну націю, громадянське суспільство, яке обиратиме лідерів не на основі популістських гасел чи підкупу, а на базі ґрунтового аналізу, здатності мислити й діяти державницькі. Таке державницьке мислення має бути у свідомості більшості українців. Відповідно, й вимоги до лідерів у такого суспільства матимуть державницькі критерії. Якщо ж нинішні й потенційні політичні лідери України надалі використовуватимуть традиційні демократичні цінності просто як ідеологічну ширму, то попереду нас чекатимуть чергові соціальні потрясіння.

Отже, трансформації, які відбуваються в сучасному українському суспільстві, формують соціальне замовлення на якісно новий тип політичної еліти, здатної бути суб'єктом суспільних змін, їх ініціатором і координатором, нести відповідальність за реформування країни, свою професійну та управлінську пригодність. Процес елітаризації політичного класу – це не лише важливий атрибут державного будівництва, а й основа політичної модернізації.

Джерела та література

1. Михайлева Е. Г. Интеллектуальная элита в матрице современных цивилизационных изменений: монография / Е. Г. Михайлева; Нар. Укр. акад. – Харьков: Изд-во НУА, 2007. – 575 с.
2. Мельничук І. А. Становлення і розвиток української політичної еліти (ІХ – середина ХVІІ ст.) / А. І. Мельничук. – Житомир: Вид-во «Рута», 2014. – 388 с.
3. Гальчинський А. С. Лібералізм : уроки для України : наук.-попул. есе / А. С. Гальчинський. – К.: Либідь, 2011. – 288 с.
4. Козловець М. А. Політична еліта як суб'єкт державотворення в умовах трансформації українського суспільства / М. А. Козловець // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Серія: Політологія / редкол.: А. П. Гетьман та ін. – Харків: Право, 2017. - № 2 (33). – с.74-87.
5. Общество без доверия / под. ред. Е. Головахи, Н. Костенко, С. Максеева. – К.: Ин-т социологии НАН Украины, 2014. – 338 с.
6. Головаха Е. И. Патология посттоталитарного общества: от психиатрического самодиагноза к анализу специфических социопатий / Е. И. Головаха, Н. В. Панина // Философская и социологическая мысль. – 1993. – № 5. – С.19–31.
7. Ліна Костенко Л. Записки українського самашедшого / Ліна Костенко. – К.: Вид-во «А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА». – 416 с
8. Окара А. Нова ідея для нової України / А. Окара // День. – 2010. – 9 червня. – С.4.
9. Козловець Н. А. Модернізація як імператив розвитку українського общества / Н. А. Козловець // Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього : зб. матеріалів ХVІІІ Всеукр. наук. конф. викл., молодих науковців і студ., (м. Харків, 29 листоп. 2016 р.). – Х. : Право, 2016. – С. 14–18.
10. Глушко Т. П. Економічна теорія нації у контексті глобалізаційних процесів (соціально-філософський аналіз): Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Тетяна Петрівна Глушко. – Київ: 2016. – 393 с.
11. Кремень В. Г. Світ знання: людина, наука, освіта / В. Г. Кремень. – К.: Знання України, 2016. – 87 с.

**ДЕРЖАВНА ВЛАСНІСТЬ: АСПЕКТИ КОНТРОЛЮ І АУДИТУ
В ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ**

Основна причина, що зумовлює необхідність присутності державної власності і власності територіальних громад – це потреба фінансування державного управління і витрат національної безпеки та неспроможність ринку в певних ситуаціях вирішувати окремі господарські проблеми громадян. Адже, саме державний сектор економіки повинен забезпечити функціонування економічної моделі ринкового типу держави, захистити соціальні стандарти якості життя та розвиток національного виробництва. В розвинутих країнах державний сектор економіки формується з метою створення нових робочих місць, утримання інфраструктури загальнонаціонального і територіального значення. Державний сектор господарювання є в тих галузях, в яких неприпустимо ведення підприємницької діяльності та які не дуже цікаві бізнесу. Водночас, виникає питання, навіщо Адміністрації Президента України десятки санаторних комплексів, Житомирський лікero-горілчаний завод, молокопереробний цех, млин, крупорушка, цех з виготовлення ковбасних виробів, рибгосп для розведення товстолоба, вирощування зернових, картоплі та овочів в державному підприємстві «Чайка», аптека та більше 7 тис.га лісових угідь.

Майно і фінансові ресурси, що знаходяться у державній або комунальній власності поділяються на дві частини. Одна частина закріплюється за державними або комунальними підприємствами (організаціями, установами, закладами) на обмежених речових правах господарського відання або оперативного управління. Це розподілене публічне майно складає базу для участі в майбутньому обороті цих суб'єктів господарювання як самостійних юридичних осіб.

Друга частина – фінансові ресурси, які не закріплені за підприємствами (організаціями, установами, закладами), а розподіляються їм через копії відповідних бюджетів для виконання функцій держави і територіальних громад.

В Україні відсутня нормативно визначена сутність поняття державного сектора економіки. Відтак, в законодавчих актах використовують такі категорії як «державна власність», «комунальна власність», «державний бюджет», «місцеві бюджети», «державні підприємства», «комунальні підприємства», «бюджетні установи (організації, заклади)», «корпоративні права держави».